JANUARO-JUNIO 1943 · TOMO XX · No 1 (136)

PROGRESO

Progreso fondesis da Profesoro Louis Couturat, Collège de France, en 1908. Ol konsakresas a la propago, a la libera diskuto ed a la konstanta perfektigo di la Linguo Internaciona. Progreso editesas kom la oficala organo di la

UNIONO POR LA LINGUO INTERNACIONA

(IDO = ESPERANTO REFORMITA)

P R O G R E S O

Oficala organo dil Uniono por la Linguo Internaciona (Ido=Esperanto reformita). Konsakrata a la propago, libera diskuto e konstanta perfektigo di la Linguo Internaciona. Fondita da Profesoro Louis Couturat, Collège de France.

JANUARO - JUNIO 1943 • TOMO XX • Nº 1

Nia situeso

Depos la milito-komenco en 1939 nia Ido-movado es preske nuligita, nia organizuri ne povas funcionar, e la vivo-signi dil Idisti divenis sempre plu rara. Ni Suisi konsideris kom nia devo mantenar adminime nia revuo „Progreso", e til nun sucesis facar lo per restriktita moyeni e diminutante forte l'aparo-frequeso. Ma l'eko dil samideani divenis tante nesignifikanta, tante skarsa, ke ni mustas questionar ni, ka penvaloras ankore sakrifikar energio e pekunio, dum la nuna cirkonstanci, por mantenar ofical organo qua atingas nur la membri e lekteri en poka landi. Ka ne esus preferinda sparar la poka pekunio, quan ULI disponas ankore, til la riveno di altra tempo?

Ni decidis irgamaniere mantenar „Progreso", mem se olua aparigo povus eventar nur un- o dufoye po yaro. L'experienco montras ke es plu desfacila rikomencar kam rivivigar ulo ankore existanta. Se necesa, ni kompletigos nia organo per cirkuleri, kande ula informi importanta meritas komunikesar al Idisti.

Ni direktas apelo ad omna samideani, qui recevas ca revuo, ke li ekirez lia neaktiveso koncerne Ido! Ni havas la certeso ke por uli l'aktuala situeso politikal ed internaciona ne esus impedilo, se li vere dezirus abandonar lia pasiveso.

La rinaskant aktiveso dil Esperantisti pruvas ke prezente la situeso ne es tote desfavoroza por la propago dil L. I. Ni devas nule envidiar la propagal sucesi di nia mifrati en Suisia, Suedia ed altra landi. Por ni Idisti rezultas la devo propagar anke nia Esperanto reformita, multe plu apta e plu bela kam Esperanto primitiva. Tamen, nia propago-metodi futura devos esar konstruktala e ne destruktala. La pasinto pruvis ke la eterna kontroverso publika Esperanto-Ido nur nocis la general

ideo dil L. I. Me havis okaziono parolar pri ca problemi kun plura chefi Esperantista, e li komplete sustenis mea vidpunto. Ni do abstenez volar konvertar Esperantisti ad Ido, e ni prefere serchez nova interesati favore la L. I.

Esas neposibla traktar nun propago-posiblesi; ni anke ne povas organizar catempe internaciona propago. Ma la landala societi e singla Idisto povas, mem ye desfavoroza cirkonstanci, laborar por Ido! Me citas l'exemplo dil Franca samideani, qui admirinde laboras e mantenas la kontakto inter su per modesta, ma reguloz aparanta „Periodal informilo".

Kande la milito finabos, anke la regulala funciono di ULI rikomencos. Nov elekti por komitato ed akademio organizesos, e nia sekretario povos riprenar sua aktiveso. Til lore ni Suis Idisti facez nia devo!

La vice-sekretario dil ULI:
J. Kreis-Schneeberger.

Genève, junio 1943.

Por nova horizonto e plu bona futuro!

Ankore nekompreno, odio, nihiligo e morto trublas Europa e la tota mondo. Ka vere destrukti e ruinaji tilnuna ne ja suficas, ka li mustas esar tote kompleta omnaloke por certigar la homi, ke diversa idei e manieri, sistemi uzita til nun es pro mala rezultaji ne plus aplikebla future? Yes, tala mizero e ne yusteso abutante juste dicita a foleso, postulas urjante chanjo en la vivo dil socio. Chanjo, plubonigo dil idei e metodi por igar la futura tempo por la populi plu felica. Dubiti e kredo-espero alternas en l'opiniono dil lekteri samideana. L'experienci evidente favoras adherar la vidpunto pesimista. Tamen, kredo e savo povas transformar la mondo, nam ne alterebla es: Ne la tenebro, ma la lumo vinkos! Se en la Societo dil Nacioni (qua facis erste l'unesma pazi e probi) la rispektiva guvernerii ne ja montris su matura, ne ja portata dal sincera volo komprenar su pacale e solvar la problemi ekonomial per konvenciono honesta, to ne devas igar ni dubitar pri vera populiuniono.

To, quon Victor Hugo dicis, semblas por ni Suisi reala posibleso. Lu profete klamis: „Uldie venos la jorno, ye qua anke a vi l'armi falos de via manui, dum qua la milito aparos

a vi tante absurda e divenos egale neposibla inter Paris e London, inter Petersburg e Berlin, quale la milito es nun neposibla inter Basel e Zürich, inter Glarus e Schwyz! La jorno venos, ye qua tu Francia, tu Rusia, tu Anglia, tu Germania — ye qua vi omni, vi landi dil kontinento unionos vi strete por plu alta uneso, quale la kantoni dil Suisa Federuro unionis su a nia Suisia, sen ke oli perdis lia diferanta qualesi e lia laudebla partikularaji. (Suisia es quarlinguala e havas diversa religiala konfesi.) Un jorno venos, ye qua ne esos altra kombato-kampi kam ti dil merkati, qui apertos su al komerco, e ta dil spirito, qua apertos su al idei. La jorno venos, ye qua la kugli e bombi remplasesos dal voco, dal generala voto-yuro dil populi, da paco-tribunalo di granda suverena senato, qua esos por Europa to, quo es la „Parliament" por Anglia, la „Reichstag" por Germania e la „Bundesversammlung" por Suisia. Yes, la jorno venos, ye qua on montros en la muzeo ula kanono, quale on expozas ibe cadie tormento-instrumento ed ube on astonesas, ke to povis esar."

Ni ne darfas hezitar donar l'opiniono di exter-Europano e montrar, quale lu pensas e meditas pri la paco-problemo: „Paco nur povas ganesar, se la kauzi dil milito for-prenesas. Tam longe kam ula lando dominacas ul altra od ula klaso explotas ul altra, tante longe anke sempre probesas chanjar l'existant ordino, e tale ne povas formacesar la necesa equilibro. Sur la tereno di imperialismo e kapitalismo la paco ne povas kreskar. — Nia skopo mustas esar: „La granda, generale homala skopo di social egal-yureso, la fino di omna exploteso di nacioni da altra nacioni, di klasi da altra klasi, e nacionala libereso en la formo di internaciona, kooperala, sociala mondofederuro." *Pandito J. Nehru* (India).

Forsan vu ja lektis la paco-vorti da Petrarca, Laotse, Euripides, Sant Augustinus, ma ka vu anke konocas la himno da Markus Jerome Vida, ube lu expresas su tale: „O santa paco, di qua la nomo es chera ad omna populi, ka tua lumo venos klarigar ica mondo? Ke la avideso e la despoteso dil princi esez enterigata profunde aden la sulo!" E Vida repetas la vorti dil profeto Micha (Micha 4, 3): „Ho ke me povus vidar, quale facesas plugili ek la glavi ed ek omna ocidanta fero . . .!"

Ho, li es grand-nombra ed eminenta ti, qui tante pasionoze e responso-koncianta kombatis por la yusteso e la paco en

omna kontinenti. Citesez hike nur kelki: Goethe e Pascal, Emerson e Ruskin, Tolstoi e Nansen, Berta von Suttner, Madariaga, Alexandre Vinet, Jakob Burckhardt, Toyohiko Kagawa, Coudenhove-Kalergi, ma li es sequata da mult altri di sama spirito, ne nomata nun; yes, sustenata da legioni omnaloke, ube precize prezente milioni ardoroze deziras paco e yusteso. Kristo ipsa, la senexempla fondero e praktikanto dil Evangelio expresas la eterna mesajo valoroza: „Beata esas la pacemi, nam li esos filii di Deo."

Paco es ibe, ube yusteso preparas la voyo inter la homi e la nacioni. Nia moderna perfektigita produkto-povo garantias vivo-posiblesi digna por omni, egardante la naturala lego di justa ordino pri laboro, vivo e repartiso.

E. Anderegg-Chevalley.

Retro-veno de Suisia

da *Louis Pierard,* en la jurnalo „Dépêche de Toulouse", tradukuro gratitudoze dedikit a nia Suisa samideani da *Ed. G. Waterkotte.*

Quale tanta altri, me facis turo en Suisia, dusemana voyajo qua duktis me a Genève, Lausanne, Payerne, Neuchâtel, Bern, Zürich e Winterthur, e me retrovenas, quale la altri, astonegita.

Esas kelke revo quan me vivis. Diplaso, ne nur en la spaco, ma anke en la tempo. On kredus retrovenir a la tempo lontana dil ante-milito, ad eso quaze normala.

Quik kande on transiris la frontiero, on esas agreable impresata da la neteso, la ordino qui regnas omnaloke, da la maniero sendefekta en qua funcionas la statal institucuri. La treni esas multa, rapida, komfortoza: on esas sempre certa trovar plaso en oli sen prelokacar. On kelke vertijas vidante en la estaleyi la vari omnasorta, abundanta ed anke - t. e. l'altre latero di to - kande on tentesas transformar la preci aden pekunio Franca, ye lua taxo reala. On mustas havar kuponi, por komprar texaji o shui od anke por repastar en restorerio. Ma ta „kuponi" esas sempre bone e jeneroze aceptita. Certe Suisia anke eniris la epoko dil restrikti. La kupono pri pano e pri lakto enduktesis ye la 16a oktobro lasta (1942), e me ridetis, kande me audis la komenti en la treni, la tramveturi, la kafeerio. Singlu nun darfas havar „nur" un litro de lakto kompleta po dio, kun porciono plu granda por la infanti e la oldi. (La fakta quanto diala esas nur 5 dl por adulti e 7 dl por infanti. La redakteri.)

En la unesma tabako-butiko, quan me eniris en Genève, la vendisto questionis me kun sua acento kantanta: „Quon vu deziras? Payerne, Regio, Angla, Holandana o . . . Belga?" Me kunportabis religioze mea „Floro di Semois" (ula Belga tabaco-marko, di qua l'autoro esas Belga refujinto), en qua kontenesas la tota parfumo di ruda e salubra Ardennes (foresto) . . . . . Kontree me vere astonegis la vendisto montrante ad il pipo charmanta quan me jus komprabis en Francia. Ni facis rapida kalkulo: ol kustis kin centimi Suisa.

To quon on povis nomizar la „miraklo Suisa" explikas su facile. Unesme nia vicini ed amiki prezervesis til nun de la horori dil milito, ed existas nulu qua ne deziras tre sincere a li eskapar oli til la fino dil konflikto. Suisia restez la insuleto, ta paco-azilo, ta supra refujeyo dil sentimenti qua facas la grandeso di la homo. Ol pleis admirinda ta rolo di filiino dil karitato di Europa, di qua Francia esis forsan la precipua profitanto e quan René Morax laudegis en sua admirinda „Hymne à sœur Patience" (Himno a Fratino Pacienteso). Ol esas rezervajo por la idei pri kompreno internaciona qui devos tamen uldie parolar plu laute kam odio e bestialeso desligita. Ol havos, se ol volas lo, granda rolo pleenda lor la konkluzo dil paco, nam ol havas la kulto di *certena valori spiritala ed etikala, sen qua la vivo ne meritas esar vivata, ed olia institucuri povas servar kom modeli. Yen populo di qua la sentimento civismala, formacita da tradiciono quaze milyara, esas tote simple admirinda.

En sua „Geografio kordiala di Europa", Georges Duhamel parolas kun amo, kun fervoro tote partikulara, pri ta landi quin lu nomizas „la granda mikra landi", di qui la teritorio esas mikra, qui nultempe havis ambicio teritoriala, ma di qui la kontributo a la civilizeso esis importanta.

La Suisi esis previdanta. Li konstitucis rezervaji importanta en lia refujeyo nacionala, meze en la montaro. Ta rezervaji povis, per habileso e neutraleso nereprochebla, alimentesar sencese per transmara importaci. Floto kun la flago Helveta portas a Genova o Marseille produkturi qui navigas kun „navicerts" Anglo-Amerikana. E la Germani donas karbono e fero. La milital esforco esas serioza. La mobilizo kustas multe, ma ol povas, kaze di konflikto, movar preske un miliono de homi, to quo ne esas neglijebla. Vespere, ye 22 kloki, omna urbi sinkas aden total obskureso. La minima

lumo-radio esas interdiktita. Esas ye to, forsan, ke mé povis konstatar maxim bone ke la Suisi konsideras la kozi kom serioza. Me deziras a li, del fundo di mea kordio, ke nultempe li mustos konsiderar oli kom tragedio.

Kroniko

„Periodal Informilo dil Amiki di la Linguo Internaciona Ido" nomesas modesta mashinskribita revueto, editata da nia *Franca* samideani (redaktero: *Henry Vinez,* Donzenac, Corrèze).

Sro. *Raiteri* en Inverigo *(Italia)* skribas: „Me reguloze recevis no. 3 di „Progreso" e me nun posedas la tota kolekturo. Me dankas vu pro la publikigo di mea anunco, qua regretinde restis sen eko. La milito igas omni kelkete apatioza, la problemi divenas tro komplexa e ta dil L. I. sufros sendubite forta retro-shoko. Me ne plus audis pri Espo-Occidental-Novial. Ka li desaparis definitive?"

Ek letro da sro. *Waterkotte:* „Me substrekizas vua traktajo pri „Progreso" e la landala propago-revui! Qua ridonos a ni nia olima „Weltsprache"? La Akademio devas traktar itere lua diskuti en „Progreso" en plena lumo (e kelke sub la kontrolo di la tota Idistaro), lore multa punti di deskonkordo desaparus.* Lore anke on ne bezonus plenigar la kolumni dil revuo kun general literaturo, quan multi trovas ofte ne-neutrala . . .

Pri la kreo de propra organizuri internaciona me konkordas tote kun vu. Nur se ni havas ipsa forta organizuri, ni povas propagar ed impozar nia ideo! Pro to ni devas laborar precipue por ni ipsa, ed anke ye ta domeno ne disipar nia forci. Pro to anke me ne komprenas bone la ago-maniero de multa ek nia samideani, qui vere disipis lua energio kunlaborante od okulagante kun altra sistemi ed organizuri, ke on sempre esforcas unionigar la diferanta sistemi en movado por general propago. E precipue kande on vidas ke la altri ne aceptas nia avanci. Nia vana esforci donas a me sempre la sentimento de yunulo, desprizata e refuzita amoranto qua kuras dop sua belino, qua tamen ne volas nule savar de lu. Do ni devas ante omno koncentrar nia tota laboro por nia propra Ido-movado. Se ni laboras por la L. I., la maxim logikal, la maxim facil e la maxim bela, ni laboras samtempe sat multe por la general ideo dil L. I.

Kun granda intereso me expektos la sequo en la developo di vua temo.

---

* *Remarko* por evitar miskompreni: Ta frazo aludas situeso pasinta. Depos la komenco dil yaro 1939 l'Akademio laboris nur publike (videz linguala Suplemento 1939!). Komprenende la milito interruptis la funciono dil Akademio.
H. Cornioley, prez. di ULI, membro dil Akademio.

Nun kelka vorti pri la kroniko. Cafoye ol esas itere rikonfortiganta! Ol montras ke nia movado, malgre la burasko, ankore vivas en diversa landi. Nur la notico pri *Suedia* tristigis me. Ne pri la anuncita mariajo de sro. *Röhnisch,* en ta kozo me dicas quale espritajo di nia regiono: pro quo lu devas esar plu felica kam me? Ma ke lu audacis skribar: nia movado preske dormas komplete! Nia bela Sueda movado kun tante multa membri e sur ecelanta financal bazo! Me adjuntas extrakturo ek Franca Esperanto-buletino, me savas ke ta notici precipue pri la exterlanda movado — pro ke on ne povas kontrolar — inkluzas kelka exajeri e fanfaronado. Me sustracionas oli, ma tamen: Nula fumo sen fairo. Certe la Sueda Espisti laboras kelke, e lore me demandas me, pro quo ne la Idisti? Se vu sendus ca advoko a Röhnisch (od ad altra kompetento), vu forsan vekigos lia agemeso. Til lore li certe retrovenis ek la miel-luno, e la yuna paro povus kelke vekigar (e mem rivivigar) nia dormanta movado.

Nia movado anke en nia lando es *preske* nula. Ma hike la situeso esas tote altra. Suedia fortunoze por ol esas en pacoza *estado. E tamen ni ne dormas. Vinez ganis nova adheranto, sro. Philippe havas 2 dicipuli sat diligenta, e me ipsa sucesis ganar poligloto por nia Ido. Pluse me laboras en Espo-cirklo di qua me recevis la adresi e me sucesis vendar plura Idaji, precipue la fundamental broshuri: La vera principi di L. I., Konkluzo dil raporto, ec. ec. Ni indijas la necesa pekunio e la apta materialo, altre ni povus laborar plu sucesoze. Lastatempe me insertigis mem mikra anunco en du revui („Echo de la timbrologie", la maxim importanta Franca filatelista revuo ed en „l'Echo des Réfugiés") kun la yena quarlinea texto: „Etudiez la langue universelle, la plus logique, la plus facile, la plus belle. — Méthode complète franco contre frs. 10.— Institut EWA, Adervielle." Vu konstatez, ke me ne nomizas nia linguo, e to kun intenco. Me esperas vekigar la kuriozeso, mem che mondlinguani, ka to esas forsan nova L. I., e ke me recevas demandi pri informi forsan mem da Idisti. Tamaniere me recevos certe utila adresaro. Se me sucesos rekuperar mea spensi dil unesma inserto-kusti per la vendo di libri, me durigos ol."

De sro. *Erik Falck,* Helsinki, arivis letro, en qua lu informas ni pri la morto di nia Finlandana samideano Thure P. Lesch, eventinta ye la 11. decembro 1942. Ni expresas nia sincera kondoli a siorino Karin Lesch.

Sro. *Gilbert H. Richardson* jus informas ni per karto, ke lu recevis la lasta numero di „Progreso". Ni es kontenta, ke nia revuo atingas ankore la Angla samideani, malgre omna obstakli.

Sro. *J. G. M. Reynders* en Den Haag *(Holando)* skribas, ke lu reguloze recevas „Progreso". *J. Kreis-Schneeberger.*

Ofical informi

Kaso-raporto pri 1942

	Revenui	Spensi
Membro-kontributi, aboni, sustenanta pagi dum 1942	sfr. 239.71	
Spensi imprimigo e dissendo Progreso		sfr. 361.—
Spensi kasero e vice-sekretario		„ 10.75
Konto-movo dum 1942	sfr. 239.71	sfr. 371.75
Saldo aktiva ye la 31. 12. 41	„ 387.17	
„ „ „ „ 31. 12. 42		sfr. 255.13
	sfr. 626.88	sfr. 626.88

La saldo aktiva ye la 31. decembro 1942 kompozesas yene:

Postcheko-Konto	sfr. 170. 08
Konti kuranta	„ 85. 05
	sfr. 255. 13

Peseux, la 23. februaro 1943. La kasero: *J. Kreis-Schneeberger.*

Raporto dil kaso-revizeri:

Pos detaloza kontrolo di omna enskriburi e dil adjuntita dokumenti, ni afirmas le omno esas korekte facita e ke la konciencoza kasero meritas granda danko.

Bern, 2. marto 1943. *J. Feierabend.* *J. Kleiner.*

Sustenanta pagi recevita: Egli-Weber 5.—, Hiltebrand 10.—, Wittwer 5.—, Cornioley 6.—, Kreis 10.—, Zimmermann 6.—, Fehlmann 5.—, Züllig 10.—, Juon 20.—, Schäppi 10.—, SULI 50.—, Egli-Weber 5.—, Hiltebrand 10.—, Hofstetter 5.—, Anderegg 7.—.

Kordiala danko.

L'organizuro Inter-Service S.A., en qua kunlaboras plura mondlinguani, decidis subvencionar 10 numeri dil revuo „Progreso" per sfr. 50.— single, do entote per *sfr. 500.—*. Ni Idisti aceptas ta subvenciono kun danko!

Al lekteri di „Progreso" e membri di ULI.

Por povar editar nia revuo til nun, ni mustis praktikar kelkafoye vera jonglado. Kompense ni recevis mem pekunio del exterlando. Plura samideani anke helpis ni per spontana kontributaji. Ma la futura aparo di „Progreso" nur povas esar certigata, se singlu pagas l'abonpreco maxim balde. Ta samideani qui ne povas sendar lia pekunio direte al kasero di ULI, pagez lo al landal reprezentero. (Videz la nov adreso en la kovrilo.)

La komitato.

Uniono por la Linguo Internaciona

(Ido = Esperanto reformita)

Honorprezidero: **Prof. Leopold Leau.**
Dekano hon dil fakultato dil cienci en la universitato Nancy, exsekretario dil Delegitaro por adopto di linguo helpanta.

Direktanta Komitato:

Prezidero
Hans Cornioley (Suisia)

Viceprezidero
J. Warren Baxter (Anglia)

Sekretario
Heinz Jacob (Anglia)

Vicesekretario e kasero
J. Kreis-Schneeberger (Suisia)

Reprezentero che IALA
Dro S. Auerbach (Angla)

Akademio di Ido:

Hon. Prezidero
Prof. A. Kock (Suedia)

Prezidero
G. H. Richardson (Anglia)

Sekretario
Pedro Marcilla (Hispania)

Vicesekretario
Laszlo Horovitz (Hungaria)

Cetera membri dil komitato:

Kanoniko *E. Bogard* (Francia)
Dro Hans Brismark (Suedia)
P. Eriksson (Suedia)
J. Ferreres (Hispania)
Prof. E. Mathys (Belgia)
H. Meier-Heucké (Luxemburgia)
Karel Neumeister (Boh.-M.)
C. Papillon (Francia)
E. Thomsen (Dania)

Cetera membri dil akademio:

E. Bogard (Francia)
Hans Cornioley (Suisia)
Patro Kauling (Brazilia)
Dro Jean Laurent (Francia)
Patro Nakhla (Siria)
Dro M. A. O'Regan (Irlando)
Dro H. Palmer (Anglia)
Lektoro Janis Roze (Latvia)
L. Weber (Polonia)

Kontributaji por la Uniono

Membri kolektiva sen abono di Progreso (nur por landala societi) **—.50 SFr.**
Membri abonanta kolektiva od individuala, **minima kontributajo 3.— SFr.**
Membri sustenanta adminime **6.— SFr.**
Asociiti la asociiti juas omna yuri ecepte la votoyuro e la yuro aceptar funciono, **adminime 3.— SFr.**
Aboni ordinara **4.— SFr.**
Meceni pagas segun volo e recevas gratuite plura exempleri di Progreso, se ta deziro sat frue indikesas.

Pagi direktesez al centrala kasero dil Uniono *J. Kreis-Schneeberger,* Case postale 27, *Genève 12,* Suisia. Chekokonto I/7202 od al kaseri dil landala societi.

Imprimata da J. Kleiner, Monbijoustrasse 121, Bern. (Membro dil Uniono.)